TEKST: BESTYRELSEN FOR DANSK FRISKOLEFORENING
ILLUSTRATION: NIS NIELSEN

friheden

ER IKKE BARE GIVET

- den skal holdes i hævd

FRIHED ER KOMMET PÅ MODE

Der er politisk opbakning til at give folkeskolerne mere frihed. Det er ubetinget godt. Dermed får målstyret undervisning og central styring et tiltrængt realitetstjek. Og selvom den tildelte frihed på folkeskoleområdet i første omgang nok primært bruges til at være fri *fra* noget, så vil erfaringerne forhåbentlig åbne for friheden *til* noget også.

Det er rigtigt godt, at friheden (i folkeskoler og kommuner) er kommet på mode. Især for alle os, der hylder frihed og kender til den kraft, der følger med.

Samtidigt opstår der nogle paradokser, når friskolerne oplever friheds-indskrænkninger, mens alle hylder frihedsudvidelser på folkeskoleområdet.

Lad os give nogle eksempler.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) anmodede i oktober om bemærkninger i forhold at indføre et ufravigeligt krav til nye skoleinitiativer om, at der pr.1. marts forud for skolestart i august skal forelægge dokumentation for, hvilke lokaler den nye skole skal starte i. Altså en tilføjelse til den eksisterende praksis for godkendelse af nye skoler.

STUK anfører, at bevæggrunden for at indføre dette nye krav er et ønske om at beskytte kommende forældre, elever og ansatte imod usikre skoleprojekter. Det sker med henvisning til tidligere sager, hvor skoler er godkendt til opstart, men er lukket igen inden skolestarte eller umiddelbart efter skolestart.

Selvfølgeligt er der en risiko for, at et nyt skoleinitiativ ikke kommer i gang, eller skolen må opgive projektet kort tid efter skolestart. Det er et vilkår og en risiko, som alle – forældre, ansatte, bestyrelsesmedlemmer – er bekendte med, men som alle derfor også kan forholde sig til og kalkulere med. Det er en præmis for friheden til at opret-te og drive en fri skole.

Men det er forældrene, der suverænt beslutter, hvilket undervisningstilbud deres børn skal modtage, og det er forældrene, der fører tilsyn med skolens almindelige virksomhed. Det er derfor efter foreningens opfattelse ikke en opgave eller et ansvar, som STUK skal eller kan påtage sig.

I et fælles høringssvar med de øvrige skoleforeninger, har vi derfor tilkendegivet, at STUK med dette nye skærpede krav går for langt i sin tolkning af *bekendtgørelsen om godkendelse af frie grundskoler.*

Det er foreningernes klare forståelse og fortolkning, at STUK kun har hjemmel til at indhente det materiale, der er relevant for at kunne vurdere, om et skoleinitiativ vil kunne opfylde frihed- og folkestyrekravet og uafhængighedskravet. Men datokravet er de facto et benspænd, der kan medføre, at færre skoleinitiativer bliver til noget.

Når et nyt skoleinitiativ er i drift, har STUK – eller staten – jævnfør lovgivningen muligheder for at føre tilsyn med en fri grundskoles virksomhed. Dertil er der muligheder for at sanktionere skoler, der ikke lever op til kravene. Med dette forslag skal en friskole dokumentere sin berettigelse på forhånd fremfor at vise det efter opstart. Det er lig med mindre frihed.

Dertil kommer, at der har sneget sig en uheldig praksis ind, hvor høringsberettigede får ganske kort tid til at reagere. Vi blev således bedt om bemærkninger til vejledningen ved et møde fredag den 8. oktober, hvor vi fik udleveret de konkrete forslag til ændringer i vejledningen, for ved mødets afslutning at få en frist for svar den følgende onsdag (den 13. oktober). Efterfølgende har STUK meddelt, at ingen af vores bemærkninger er taget med i det videre arbejde, samt at praksis vil blive gennemført første gang i marts 2022.

Et andet eksempel på, at friheden for friskolerne mindskes, er forsøget på at formulere en vejledning i, hvordan friskolerne kan "stå-mål-med" undervisningen i folkeskolerne.

Da der i 2005 blev indført krav om beskrevne slut- og delmål samt krav om undervisningsplaner, vakte det bestyrtelse. Friheden kom under pres, 1100 friskolefolk mødtes til stormøde på Balle Fri- og Efterskole for at adressere problemet i det, der oplevedes som frihedsindskrænkning. Efter megen debat og forhandling blev forståelsen af stå mål med-kravet formuleret i *Vejledning om udarbejdelse af del- og slutmål samt undervisningsplaner for friskoler og private grundskoler.*

Nu er vi der så igen!

De nationale mål for, hvad eleverne skal lære i folkeskolen, har ændret form og navn gennem årene. Sidste ændring trådte i kraft i 2015 som følge af folkeskolereformen. Det ville have været naturligt at opdatere stå mål med-vejledningen allerede på det tidspunkt.

I december 2021 fremsendte STUK så et udkast til *Vejledning om stå mål med-kravet på frie grundskoler.* Og igen er friheden under pres og forsøges indskrænket gennem en tæt regulering af, hvad der forstås ved stå mål med-kravet.

Alle de frie skoleforeninger er gået sammen om et markant høringssvar, hvor vi adresserer problemerne. FRISKOLERNE, Danmarks Private Skoler, Foreningen

af Kristne Friskoler, Lilleskolerne, Deutscher Schul- und Sprachverein (DSSV), Frie Skolers Ledere og Frie Skolers Lærerforening kritiserer vejledningen for manglende forståelse for den frihed, som er stadfæstet i Grundlovens §76 andet punkt – nemlig forældrenes frihed til selv at sørge for, at "børnene får en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen".

Stå mål med-begrebet kræver en grad af fortolkning, men også en balancegang, sådan at vejledningen både er relativt forståelig og brugbar, men samtidig ikke for konkret og rammesættende – og dermed begrænsende for den enkelte frie grundskoles undervisning. En fri skole er netop fri og har ret til at udfolde dens idemæssige og pædagogiske frihed.

Men, det nye forslag til en vejledning er generelt docerende og normsættende for, hvordan undervisningen bør finde sted på en fri grundskole. Vejledningen understøtter og legitimerer STUKs tilsynspraksis og egen fortolkning af stå mål med-begrebet. Dertil kommer, at forløbet med at forsøge at samarbejde – sektoren og ministeriet – om vejledningen har været uskøn.

Stå-mål-med-kravet er forældrenes og dermed de frie grundskolers frihedsbrev. STUK skriver i vejledningen, at "skolefriheden modsvares af en grundlæggende pligt til at sikre, at undervisningen står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen". Desværre er dette i STUKs fortolkning blevet til et forsvar for at begrænse friheden fremfor et udtryk for frihedens muligheder.

En friskole, der står-mål-med, er ikke ens med folkeskolen. Undervisningen, faciliteter, fagenes timetal, undervisernes uddannelse og kompetencer mv. kan altsammen være forskelligt fra folkeskolen. Et tilsyn med og en vurdering af, hvorvidt undervisningen står-mål-med, skal foretages på grundlag af objektive kriterier og nysgerrig undersøgelse af, hvordan en skoles undervisning rent faktisk opnår at stå-mål-med.

Vejledningen beskriver, hvordan STUK benytter en række indirekte tegn på at vurdere, om en skole står-mål-med. Vejledningen er stærkt instruktiv og afslører, at STUK sætter skøn under regel – altså, at STUK definerer regler ud fra deres konkrete afgørelser/skøn, som dermed bliver bestemmende for, hvordan frie grundskoler bør udøve deres undervisning. Konsekvensen er, at det både frarøver den frie grundskole frihedsgrader og tilsidesætter STUKs forpligtigelse til at foretage et konkret skøn af den undervisning, der finder sted.

En vejledning i "at-stå-mål-med" må nødvendigvis tage

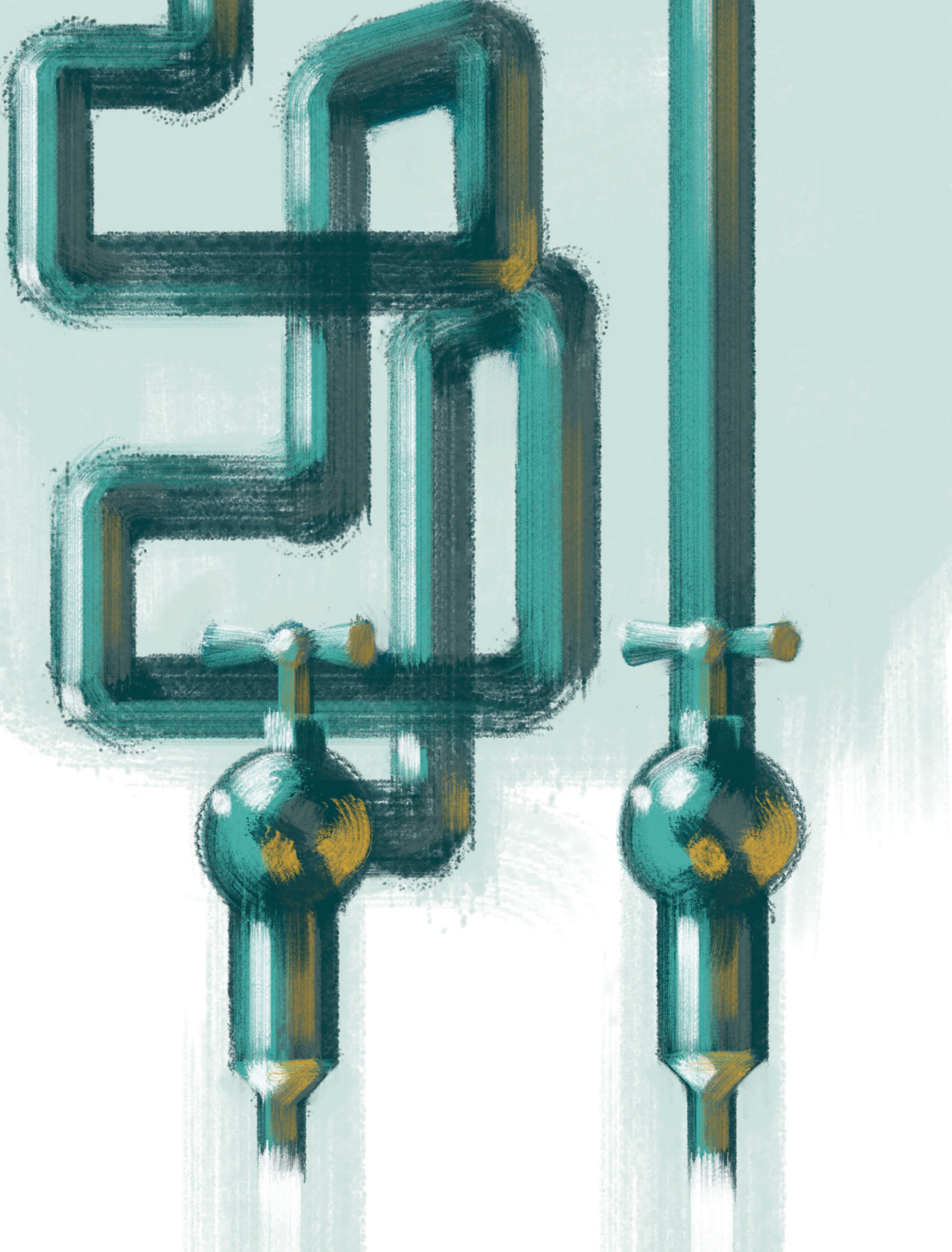

udgangspunkt i en skønnet vurdering, fordi der jo ikke er tale om facit-prægede forhold. Når der i stedet formuleres regler, som tilsynet kan gå frem efter, forulemper det friskolens frihed. Der er nødt til at være tale om en delikat balance mellem at sikre, at lovgivningsmagtens intentioner virkeliggøres i videst mulig udstrækning, men samtidig også sikrer, at der tages hensyn til de individuelle forhold.

Vores fælles høringssvar konkluderer, at vejledningen er en uacceptabel indskrænkning af frie grundskolers frihed, som vi endda ikke finder lovgivningsmæssigt belæg for.

I skrivende stund er det uafklaret, hvordan STUK læser og forstår vores høringssvar, hvorfor skoleforeningerne afventer nærmere om den videre proces.

Det er bestyrelsens forhåbning, at den årelange tillidsfulde dialog og det traditionelt tætte samarbejde mellem skoleforeningerne og STUK kan bibeholdes, og at der findes frem til en fælles forståelse af vejledningens ordlyd, som respekterer de frie grundskolers frihed.

HVEM DEFINERER EGENTLIG FRIHEDENS RAMMER?

To vejledninger har altså på kort tid sat friskolernes frihed under pres.

Men ved politikerne at konsekvensen af de vedtagne love betyder, at STUK ændrer praksis i godkendelsesproceduren og – mener vi – lader staten beslutte, hvornår en skole er en skole, fremfor at lade forældrene tage ansvar for hvornår en skole er en skole? Var det det, politikerne ønskede? – eller er det blot betimelig administrationspraksis for embedsværket?

STUKs vejledning om stå-mål-med-kravet er ikke offentliggjort til andre end skoleforeningerne og derfor heller ikke præsenteret for Børne- og Undervisningsudvalget. Det ville ellers være oplagt at orientere politikerne om den praksis, der former sig på baggrund af de lovbeslutninger, der foregår i folketingssalen. Vi er nået til et punkt, hvor vi har brug for at sikre, at politikerne forholder sig til den konkrete tilsynspraksis.

I arbejdet med at formulere høringssvaret har skoleforeningerne fundet det relevant at få advokatfirmaet Bech-Bruun til at udarbejde et juridisk notat, der gennemgår væsentlige og betydningsfulde lovtekster og lovforarbejder i relation til stå-mål-med-begrebet.

Det er nødvendigt i forsvaret for friheden for de frie

grundskoler, at vi kan argumentere såvel ideologisk som juridisk, hvilket også fremgår af høringssvaret, hvor vi gør opmærksom på, at der kan være risiko for, at tilsynet ikke vil ske efter lovens saglige og objektive formål.

Det er rimeligt at spørge, hvorvidt der bedrives praktisk politik/reguleringer gennem embedsværkets fortolkninger af friskoleloven via vejledninger og bekendtgørelser. Demokratisk set, er det et forhold, vi alle bør interessere os for og hele tiden være opmærksomme på. For gennemsigtighedens skyld og for at fastholde de politiske intentioner om, hvordan vi ønsker at indrette et demokratisk samfund.

Bestyrelsen i FRISKOLERNE glæder sig over et meget tæt og konstruktivt samarbejde med de øvrige frie skoleforeninger i disse to alvorlige sager. Og vi er klar til at argumentere for vores sag overfor både embedsværket og politikere – i samlet flok.

CORONA KRÆVER FOKUS PÅ FÆLLESSKABET

Vi ser tilbage på to horrible skoleår med massevis af usikkerhed, uro og forandringer i skolens hverdag og fællesskab. Forhåbentlig kan vi nu konstatere, at pandemiens værste faser er gennemlevet, og corona-virus i fremtiden bliver en virus, der kan kontrolleres i lighed med andre vira.

Efterdønningerne må håndteres på bedste vis og ved at genoprette skolens hverdag med undervisning, faglighed, dannelse og fællesskab. Børn og unge skal trækkes op igen, de små fællesskaber har vist nye veje i undervisningen, mens de store fællesskaber, der går på tværs af årgange, fag og temaer, mange steder skal genfindes.

Prøver og eksamen i juni 2021 blev også anderledes. Pensum blev tilrettet, og det var muligt for eleverne at vælge at få årskarakteren påført afgangsbeviset frem for eksamenskarakteren, hvis denne var lavere end årskarakteren. For elever fra de prøvefrie skoler var optagelsesprøven også tilrettet, men desværre oplevede vi vilkårlighed i forbindelse med vurdering af prøverne.

Et aktuelt eksempel fra en friskole viser, at ministeriet havde bedømt fire elever til ikke at kunne tage en ungdomsuddannelse. Da skolen lagde pres på for en omvurdering, viste det sig, at to ud af de fire elever alligevel bestod. Halvdelen af eleverne var således blevet fejlvurderet i første omgang. Det giver en alt for stor vilkårlighed i bedømmelsessystemet.

Vi har brug for, at der er politisk opmærksomhed på dette område. Prøvefriheden er ikke bare en kronjuvel for friskolerne – det bør det også være for Uddannelsesdanmark. Vi skal holde fast i, at der skal være mere end én vej til målet. Det har vi en fin og lang tradition for i Danmark. Men det kræver politisk opmærksomhed at give plads til, at prøvefrie skoler kan bestå og ikke udsættes for urimelig forskelsbehandling.

PRØVEFRIHEDEN UNDER LUP

Både på efterskoler og friskoler er der en stærk tradition for alternative prøveformer og alternative praksis- og projektorienterede evalueringsformer. Og vi står i et pædagogisk vadested, hvor stærke samfundsmæssige kræfter trækker i retning af fokus på præstationer, samtidig med, at behovet for pædagogiske alternativer og svar vokser, da alt for mange elever mistrives og oplever et stort præstationspres.

Sammen med Efterskoleforeningen er vi nysgerrige på de pædagogiske praksisser, der kan understøtte og drive faglig undervisning med høj kvalitet uden brug af karakterer og traditionelle prøver.

Vi har derfor sammen indledt et samarbejde med Center for Ungdomsforskning (cefu) om et to-årigt forskningsprojekt med arbejdstitlen *Frie prøveformer i en præstationstid*. Foruden at give værdi i efterskoler og friskolers daglige pædagogiske praksis, så forventer vi også, at projektet vil kunne bidrage med solid praksisbaseret forskning, som også kan indgå i den politiske debat om skole, uddannelse, dannelse af børn og unge i fremtiden.

DANNELSE TIL AKTIVE MEDBORGERE LYKKES FAKTISK

Der findes *ikke* en "modborgerlig" identitet blandt niendeklasseelever på friskoler med muslimske værdier sammenlignet med elever i folkeskoler. Sådan konkluderer rapporten *Medborgerlig integration og trivsel i friskoler med muslimske elever*, der er udarbejdet under ledelse af Per Mouritsen, lektor ved Institut for statskundskab ved Århus Universitet.

Datagrundlaget består af undersøgelser på henholdsvis 19 friskoler og 75 folkeskoler med mindst en femtedel elever med anden etnisk herkomst end dansk.

Rapporten fortæller, at elever, der går på friskoler med muslimske værdier, generelt set ikke skiller sig negativt ud i forhold til demokratiske værdier, politisk tillid, kompetencefølelse eller tilslutning til danske "borgerdydsidealer". Altså det, man kunne kalde medborgerskabs-værdier.

Faktisk konkluderer forskerne, at elever på friskoler med muslimske værdier er *mindre* fordomsfulde end deres jævnaldrende på folkeskolerne. Og der er heller ikke noget i rapporten, der tyder på, at niendeklasseelever på friskolerne føler sig mindre knyttede til Danmark eller har mindre ønske om at være danske end niendeklasseelever med muslimsk baggrund i folkeskolerne. Faktisk tværtimod.

Elever på friskoler med muslimske værdier har i signifikant højere grad respekt for forskellige kulturer og er mere lydhøre overfor forskellige perspektiver, når klassen diskuterer emner som diskrimination, danskhed og kulturelle forskelle. Desuden har eleverne i friskolerne bedre trivsel og bedre forhold til deres lærere.

Med andre ord: Muslimske friskoleelever er (mindst) lige så velintegrerede som muslimske elever i folkeskolen – og når man sammenligner elever med dansk oprindelse i de folkeskoler, der har deltaget i undersøgelsen, er forskellene i medborgerlig identitet også små.

Det er opmuntrende, at en så grundig undersøgelse bekræfter skolernes målrettede arbejde med demokratisk dannelse – både i folkeskolerne og friskolerne.

Desværre har den politiske håndtering af det positive budskab ikke været helt så begejstret, ligesom den mediemæssige omtale burde have givet mere genlyd i betragtning af, hvor stor opmærksomhed der tidligere har været på, at friskoleloven netop skal sikre elevernes forberedelse til at leve i et samfund med frihed og folkestyre, ligeværd og demokrati.

DEMOKRATISK DANNELSE I ET GLOBALT PERSPEKTIV

Under denne overskrift inviterede vi i oktober til den tredje Togetherness Conference. Ved at stille skarpt på interkulturel forståelse og demokratisk dannelse fik deltagerne værktøjer og ideer til, hvordan skoler kan arbejde med at gøre børn og unge i stand til at begå sig i en globaliseret verden samt deltage i demokratiske fællesskaber og samtaler.

Sammen med Efterskolerne er der i løbet af året afviklet rigtig mange gratis webinarer for skolerne, der bidrager til at få det internationale perspektiv ind i skoledagen

som et naturligt og vedkommende anliggende for både lærere og elever.

Dansk Friskoleforening er senest blevet akkrediteret som konsortium ansøger til Erasmus+ programmet gældende for perioden 2022-2027.

Det betyder, at foreningen kan søge tilskud på vegne af friskoler, der deltager i kurser, møder og konference rundt i Europa indenfor emnerne 'interkulturelle kompetencer' og 'bæredygtighed'. Vi ser frem til at følge med i, hvordan friskoleren griber den chance.

UDDANNELSESDANMARK I FÆLLES OPRÅB

Foråret 2021 var præget af debatten om inddragelse af opholdstilladelser og hjemsendelse af syriske flygtninge. I skoleregi blev det pludseligt meget håndgribeligt, at konkrete klassekammerater fra Syrien kunne blive fjernet fra deres uddannelser og sendt i udrejsecentre, fordi den danske regering var fortaler for, at Syrien er et sikkert land at vende tilbage til.

Derfor tog vi initiativ til kronikken "Samfundssind er meget mere end at hoste i ærmet", som blev bragt i Berlingske Tidende den 26. april 2021 med i alt 15 skoleforeninger og organisationer som medunderskrivere. Det er ikke sket før.

I kronikken pegede vi blandt andet på udfordringerne i, at løsgængeren Inger Støjberg kalder FN for "konger uden land" og socialdemokraten Rasmus Stoklund ikke vil samarbejde med Syriens præsident Bashar Hafez al-Assad, men gerne sende (blandt andet) unge flygtninge tilbage til ham, skønt FN advarer imod det.

Kronikken var også en generel kommentar til forholdet mellem de formålsparagraffer, de danske uddannelsesinstitutioner styrer efter (altså selve opdraget), den politiske linje og fundamentale værdier i Danmark. Det er en grundlovssikret ret at modtage undervisning i Danmark, og budskabet i kronikken var, at den rettighed også bør gælde de børn og unge, der ikke kan sendes tilbage til deres hjemland.

Kronikken rejste spørgsmålet om, hvorvidt den politiske debat med en til tider meget hård og fjendtlig retorik drejer Danmarks grundlæggende værdier i en anden retning, end vi traditionelt og historisk har stået for. Det værdisæt, uddannelsessektoren bygger på, tager udgangspunkt i nogle principper og værdier, som er dna'et for det danske samfund generelt: at vi skal have respekt for

det enkelte menneske, tage menneskerettighederne alvorligt, acceptere og respektere forskellighed og behandle hinanden med ordentlighed.

De fine formålsparagraffer må nødvendigvis kunne spejles i samfundets udvikling, den konkrete virkelighed og i øvrigt gælde alle.

Kronikken opnåede stor opmærksomhed i de landsdækkende medier og flere politiske formænd måtte kommentere på kronikkens pointer. Også statsminister Mette Frederiksen blev bedt om at forholde sig til kronikkens budskaber i folketingssalen.

FØR-SFO ER EGENTLIGT EN SPAREØVELSE

Det er en kendt sag, at mange friskoler kommer i klemme i forhold til at etablere en førskole-ordning (også kaldet før-sfo, forårs-sfo, vippeordning eller tidlig skolestart), fordi mange kommuner undlader at yde tilskud til friskolernes førskole-ordninger.

På mange skoler har man fundet gode løsninger på førskole-ordningerne, men grundlæggende er førskole-ordningerne en spareøvelse.

Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund (BUPL) anslår, at kommunerne årligt sparer 200 mio kr. på at etablere førskole-ordninger. Hvis de pædagogiske argumentationer om, at overgangen til skole er afgørende for at give børnene en god start på skolelivet, så bør førskole-ordningen også omfattes af minimumsnormeringer – altså for børnene skyld og ikke for økonomiens skyld. Hvorfor skal der være færre pædagoger omkring børnene, når de fredag går ud af børnehaven og mandag starter i førskole-ordning?

Professor Sten Brostrøm fra Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU), Århus Universitet, har udtalt i forbindelse med BUPL´s undersøgelse af førskole-ordninger, at "det er brutalt, at børnene i overgangen pludselig går fra børnehavenormering til en meget ringere normering i SFO'erne. Og det sker i en overgang, hvor der netop er brug for en rigtig god normering til at gøre overgangen tryg."

Sten Brostrøms pointe er, at pædagogerne har brug for at kunne arbejde med små og mindre børnegrupper i overskuelige rammer, der kan give nærhed og empati i relationerne mellem børn og pædagoger. Uanset om pasningstilbuddet for denne aldersgruppe kaldes "børnehave" eller "førskole-ordning".

Vi bakker grundlæggende op om disse pointer og mener derfor også, at der i de kommuner, hvor der tilbydes førskole-ordning, også bør følge økonomiske ressourcer med, som er påkrævet for at opretholde kvalitet i tilbuddet. Det skal gælde for såvel folkeskoler, som friskoler og private grundskoler. Her savner vi fortsat en politisk løsning.

MINIMUMSNORMERINGER INDFASES OG EVALUERING I DAGTILBUD SKAL FINDE SINE BEN

Kravet om at leve op til minimumsnormeringer i dagtilbud gælder fra 2024, og indtil da udbetales pengene løbende til ordningen. Det betyder, at der i perioden frem mod 2024 ikke stilles egentligt krav om forøgede personalenormeringer, der tilsiger en voksen til tre børn i vuggestue og en voksen til seks børn i børnehave. Men ordningen forvaltes forskelligt i kommunerne, hvorfor de 114 friskoler med tilknyttet dagtilbud også oplever forskellige ordninger.

Der er i udgangspunktet ikke krav til evalueringsformer i dagtilbud. Ansvaret er placeret hos lederen i de enkelte dagtilbud. Men også nogle kommuner stiller krav om brug af et bestemt evalueringsværktøj. Det er uhensigtsmæssigt, da det forhindrer de enkelte institutioner i at bruge evalueringsformer, der kan tilpasses den enkelte institution og dermed være en del aktiv del af det daglige pædagogiske arbejde.

Det er derfor vigtigt, at friskoler og dagtilbud i forbindelse med friskoler søger en tæt dialog med kommunen, så der er overensstemmelse mellem lovens intentioner og udførelse, og man sikrer rum og rammer for den bedste evaluering til den enkelte institution.

NYE BENSPÆND I FORBINDELSE MED OVERSKYDENDE KAPACITET

De seneste år har Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK) skærpet tilsynet med, hvordan friskoler benytter overskydende bygningskapacitet. Det er nu ikke længere muligt at leje bygninger ud til for eksempel en selvejende privat dagtilbud. Det har betydet, at Friskolernes Hus har rådgivet en del skoler til enten at opsige udlejningsaftaler, sælge bygningskapacitet eller fusionere en selvejende dagtilbud med friskolen.

Bekendtgørelsen om tilskud til friskoler og private grund-

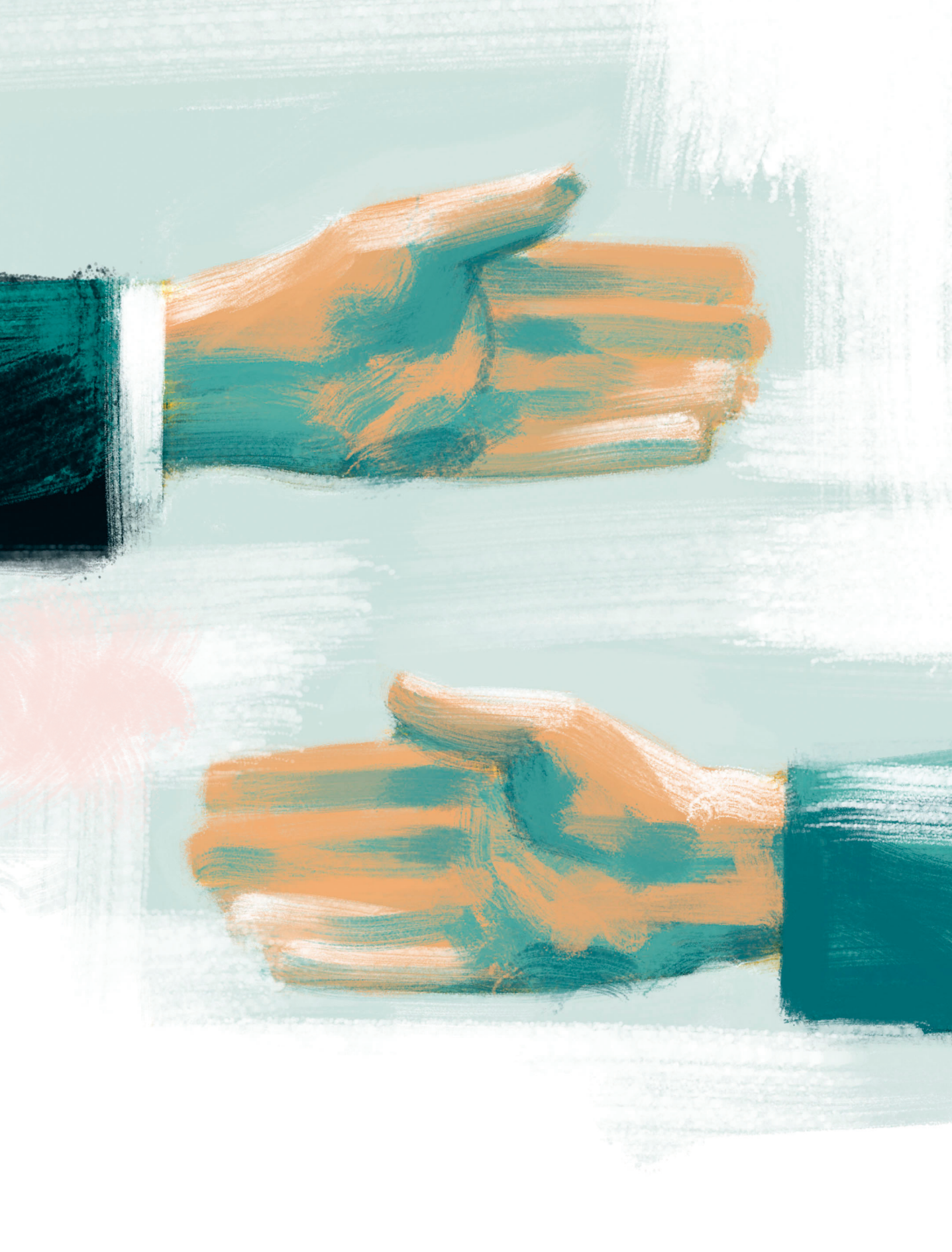

skoler gør det klart, at der ikke kan erhverves bygninger og arealer med henblik på udlejning. Og det er naturligvis altid en forudsætning for eventuelle lejeindtægter, at midlerne skal anvendes til gavn for skolens formål.

Ofte er der reelt tale om, at den udlejede bygningskapacitet allerede er en del af en eksisterende bygning – for eksempel en tidligere folkeskole – og som derfor ikke helt enkelt kan sælges eller afvikles. Vi har ved gentagne lejligheder fremført dette forhold ved møder med STUK, der dog holder fast i den nye praksis.

En sammenlægning eller fusion af et dagtilbud og en friskole er forbundet med både vanskelige tekniske forhold, men ikke mindst også en række følelsesmæssige- og kulturbetingede faktorer. Løsningerne kræver tid, og det kolliderer ofte med et udtalt krav om hurtig afklaring fra STUK. Det forekommer som en meget usmidig bestemmelse for de mange friskoler, der samarbejder med en selvstændig børnehave.

FÆLLES FORSTÅELSE OM ARBEJDSTID

En friskole hviler på et formål og formulerede værdier, som danner grundlag for skolens virke. Det skal skolekredsen, forældrekredsen, bestyrelsen og medarbejderne hele tiden holde sig for øje. Med jævne mellemrum er det derfor også relevant at stille spørgsmålene, hvorfor vi laver skoler? – og hvordan vi laver skole?

En af mange anledninger sker i forbindelse med fornyelse af overenskomsterne. I 2021 blev der indgået nye aftaler på alle væsentlige områder: HK, 3F, BUPL samt aftaler for børnehaveklasseledere, lærere og ledere.

Der er indgået en ny arbejdstidsaftale for lærere og børnehaveklasseledere, der afløser lov 409. Aftalen indeholder flere nye elementer, der kræver skolernes opmærksomhed. Et centralt tema er et nyt forpligtende samarbejdsspor, der har til formål at sikre gennemsigtighed og fælles forståelse af, hvordan arbejdstiden prioriteres.

Aftalen udfolder en mere styret og systematisk fastlagt model, der skal tilpasses alle skoletyper med det formål at skabe rammerne for et øget fokus på arbejdstiden og sammenhængen til skolens værdier og mål, planer og strukturer. Det er en god øvelse til at søge svar på spørgsmålet om, hvorfor vi laver friskole.

Friskolernes Hus har udarbejdet værktøjer, der understøtter skolernes arbejde med at implementere aftalen, ligesom rigtig mange skoler har deltaget i enten fysiske eller digitale informationsmøder. Det er godt modtaget af skolerne, og der arbejdes ihærdigt med at implementere aftalen. Et sådant arbejde er med til at styrke den enkelte skoles virke såvel idemæssigt som driftsmæssigt.

SAMARBEJDE MED KOMMUNER MED BÅDE KNASTER OG IHÆRDIGHED

Et velfungerende samarbejde mellem skoler og kommuner er afgørende. Uanset, om skolen er offentlig eller fri.

En af vejene til et godt samarbejde er at kende til de forskellige rammer for hhv. folkeskolen og de frie grundskoler. Vejledningen *Bliv skarp på lovgivning i samarbejdet mellem privat- og friskoler og den kommunale forvaltning* er et godt værktøj, der kan bruges til styrke et allerede etableret samarbejde eller påbegynde et samarbejde.

De frie skoleforeninger har henvendt sig til ledere og bestyrelsesformænd i de respektive foreninger med en opfordring til samarbejde, og det samme har Kommunernes Landsforening (KL) gjort til forvaltningschefer i kommunerne.

Der er mange gode eksempler på samarbejder, og vejledningen har givet anledning til nye møder på kommunalt plan. Herunder også et tættere samarbejde om børn og unge, når der er brug for Pædagogisk-Psykologisk Rådgivning (PPR), samarbejde mellem skole, sociale myndigheder og politi (SSP), brug af faciliteter, vejledning, tandpleje og meget mere.

Dog viser vores egne undersøgelser, at mange friskoler efterlyser et stærkt forbedret samarbejde med kommunerne. Ikke mindst i forhold til PPR, som mange steder lider under hyppige udskiftninger, for få ressourcer og dermed alt for lange sagsbehandlingstider, som i sidste ende går ud over de børn og unge, som har brug for ekstra opmærksomhed og hjælp. Det kalder på konkret opmærksomhed og konkrete indsatser.

Da det i februar 2021 blev politisk besluttet at sætte ind med en massiv testindsats af elever og medarbejdere på skolerne under corona-pandemien, fik det kommunale samarbejde en ny dimension. Først var der knas i aftalen, idet KL ikke mente sig forpligtede til også at sørge for test på friskoler og privatskoler, men efter et massivt politisk pres blev det ændret, så kommunerne også fik til opgave at sørge for test på friskoler og privatskoler.

Dermed placerede politikerne en kæmpestor opgave hos kommunerne, som har krævet ressourcer og givet udfordringer af logistisk karakter. Dialogen og samarbej-

det mellem friskoler og kommuner tog nye højder, og selvfølgelig lykkedes det ikke fejlfrit – men der er god grund til at rose og anerkende såvel kommunerne som KL for et ihærdigt og solidt arbejde med at få test-strategien rullet ud på alle landets forskellige skoler.

Forhåbentlig har det givet kendskab til hinanden, som kan bruges i det fremtidige samarbejde og understøtte dialogen mellem skoler og kommuner.

FRISKOLERNES HUS ER EN KRUMTAP

Gennem året er alle foreningens godt 280 medlemsskoler i kontakt med foreningen på forskellig vis: som medvirkende på kurser, møder, konferencer, landsmøde eller gennem den forskelligartede rådgivning, som medarbejderne i Friskolernes Hus præsterer.

Og selvom det nok oftest er skoleledere og sekretærer, der kontakter Friskolernes Hus med forespørgsler, så er der også henvendelser fra lærere, pædagoger, bestyrelsesmedlemmer og forældre, og dermed afspejler det foreningens brede medlemsbegreb.

Rådgivningen i Friskolernes Hus er en krumtap i foreningens virke. Ambitionen er at give skolerne de bedste informationer, brugbare værktøjer, faglige sparring og inspiration til både den daglige pædagogiske skolevirksomhed og de administrative og ledelsesmæssige opgaver, som hører med til den samlede skoledrift.

NETVÆRK OG KURSER ER VIGTIGE MØDESTEDER

At være en del af et netværk er vigtigt. Vi ved, at der rundt om i landet er store og små netværk, som har glæde af at mødes, dele erfaringer og bruge hinandens kompetencer i den faglige sparring. Det gælder for skoleledere, men også for faglærere, pædagoger, sekretærer og bestyrelsesmedlemmer.

For at give især nye skoleledere en god start og muligheden for et stærkt netværk, ønsker Friskolernes Hus at invitere nye skoleledere til et fælles møde, hvor de bydes velkommen i foreningen, præsenteres for foreningens medarbejdere og får mulighed for at danne netværk med hinanden.

Corona-pandemien har udfordret denne type møder, men der er afholdt et indledende onlinemøde med nye skoleledere, som følges op i foråret 2022.

Friskolernes Hus vil meget gerne understøtte de forskellige netværk. Det kan være med besøg af en konsulent, formanden eller andre fra bestyrelsen, eller ved at medlemsskolerne arrangerer lokale møder, foredrag, kurser eller andet. Der er afsat 160.000 kr. til en netværkspulje, som alle skoler kan søge til dækning af udgifter i forbindelse med netværksarrangementer. Det har været vanskeliggjort de seneste år – men nu kan det igen lade sig gøre, og bestyrelsen håber, at pengene bliver brugt. Der er flere oplysninger på foreningens hjemmeside www.friskolerne.dk.

Et af de mest besøgte kurser er Bestyrelseskurserne, som afvikles som et tre-timers fyraftens kursus. Her mødes mange bestyrelsesmedlemmer og foruden den information, som Friskolernes Hus gerne giver, så er der stor spørgelyst, åben dialog og masser af erfaringsudveksling.

Ambitionen med disse kurser er at klæde bestyrelserne godt på til deres vigtige opgave med at påtage sig den øverste ledelse af en friskole.

MAGASINET TIL MEDLEMMERNE

Bestyrelsen besluttede forud for generalforsamlingen 2021 at ændre Magasinet Friskolen til et egentligt medlemsblad, der henvender sig bredt til foreningens mange forskellige medlemmer.

Mie Lund Hansen redigerer Magasinet, der udkommer fem gange årligt og indeholder en række forskellige skolerelevante temaer: trivsel, kommunalvalg, fællesskab, socialt ansvar, pædagogiske læreplaner i dagtilbud ... og så gengangere med skønne elevklummer, præsentation af friskoler, tidligere elever, og hvad vi bruger friheden til.

Magasinet Friskolen skal med sine forskellige temaer gerne ramme bredt ind i dagligdagen på friskolerne. Forhåbentlig understøtter det den samtale om skole, som forældre, lærere, pædagoger, skoleledere og bestyrelser naturligt må og skal have med hinanden i arbejdet med at drive en friskole med formulerede og tydelige værdier.

Redaktionen modtager gerne gode historier til både magasinet, Instagram og Facebook. Ved at dele historier med og om friskolerne kan vi både inspirere hinanden og verden omkring os. Friskolerne er fulde af vigtige, nærværende historier, der skal fortælles. Magasinet Friskolen er en katalysator for netop dette.

EN LEVENDE BEVÆGELSE

I 2021 har vi optaget Friskolen Højmark Børneverden,

Munkebjerg Friskole og LilleSyd Friskole som nye medlemmer af FRISKOLERNE. I december lukkede Bakkelandets Friskole. Kent Lykke er optaget som enkeltmedlem.

Friskolerne i Danmark har 170 år på bagen. Så, der er tale om en grundigt forankret tradition. Man kunne næsten tro, at det ikke ville efterlade meget andet end smult vande og traditionsrige selvfølgeligheder.

Men sandheden er, at friskolerne altid skal fortolkes i den tid, de er del af. Det gælder på den enkelte skole, hvor forældre, bestyrelse og ansatte skal (gen)fortolke deres version af friskolen anno 2022. Det gælder i forhold til den politiske (gen)fortolkning af friskolernes rolle og betydning i samfundet. Det gælder også i forhold til embedsværkets (gen)fortolkninger af den konkrete udmøntning af lovens rammer.

Friskolerne er altid genstand for samtale og debat – til alle tider. Lokalt og nationalt. Det er opskriften på en levende bevægelse. 2021 var ingen undtagelse, og stafetten er givet op til endnu et år med masser af vigtige dagsordener for den enkelte friskoler og for det store friskole-fællesskab. •